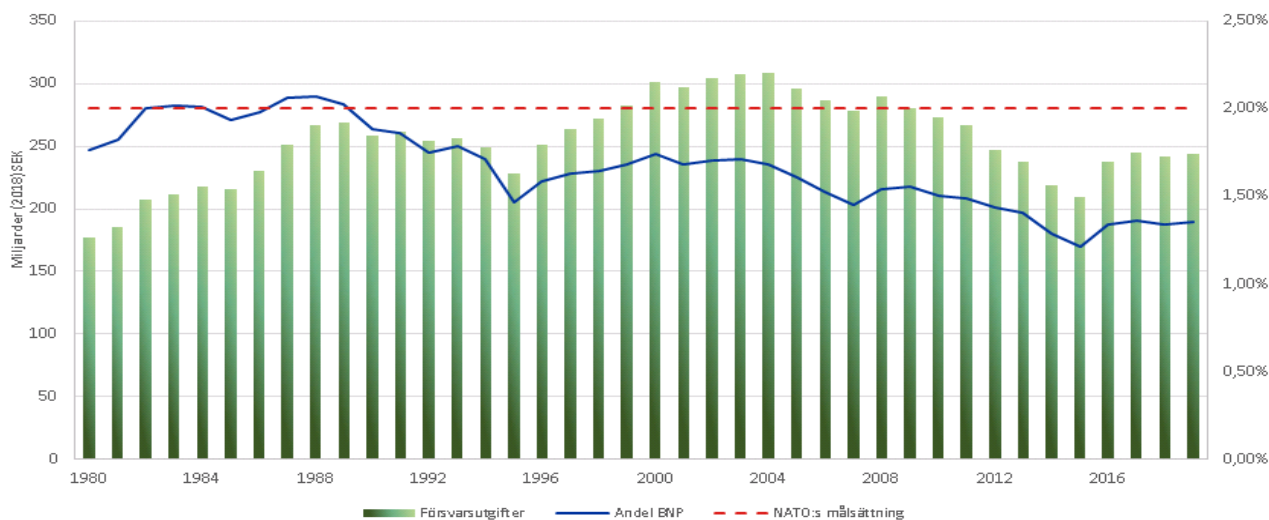

Försvarsekonomi i fokus: Italien

Alma Dahl

Figur 1. Militära utgifter och militära utgifter som andel av BNP (miljarder SEK) Källa: SIPRI

Syftet med detta memo är att ge en övergripande bild av Italiens försvarsutgifter, försvarsindustri och politiska situation i relation till andra Europeiska länder.

Italiens väpnade styrkor har fyra huvuduppgifter. Den första är att försvara den egna nationen från all sorts aggression mot Italiens territorium, suveränitet och medborgare. Uppgift två är att skydda Italiens vitala och strategiska intressen genom att försvara det Euro-atlantiska området samt Medelhavsområdet, vilket görs i samarbete med NATO. Utöver detta ska de väpnade styrkorna, enligt uppgift tre och fyra, även bidra till internationell fred och säkerhet samt genomföra specifika uppgifter och samarbeten.

Med grund i 2015 års vitbok och försvarsplanen för år 2017-2019 har den nya försvarsplanen för år 2019-2021 tagits fram. Målet är att minska personalnumrären och förbättra samarbetet och de gemensamma aktiviteterna mellan de olika vapengrenarna. Minskningen av personal har påbörjats från en militär personal på 190 000 och en civil personal på 30 000 till 150 000 respektive 20 000. Italien planerar samtidigt att satsa på program för framtida förmågeutveckling, vilket bland annat innefattar uppgradering av stridsvagnar, UAV-system och elektronisk krigföring.

Enligt data från SIPRI var Italiens militära utgifter år 2019 omkring 28 miljarder USD, motsvarande ungefär 244 miljarder svenska kronor.¹ Figur 1 visar Italiens årliga militära utgifter från 1980 till 2019, samt de militära utgifternas andel av Italiens BNP under samma period. Under 2019 placerade sig Italien som den tolfte största försvarsekonomi i världen. Italiens militära utgifter minskade kraftigt efter den globala finanskrisen 2008. Sedan 2015 har utgifterna dock börjat öka igen. De militära utgifterna som andel av BNP har i huvudsak haft en nedåtgående trend under hela 2000-talet, från 1,74 procent år 2000 till 1,35 procent år 2019. Det ligger långt från NATO:s 2-procentsmål till år 2024, vilket tyder på att Italien med största sannolikhet inte kommer att uppnå det mål som sattes av alliansen i Wales 2014. Elisabetta Trenta, Italiens tidigare försvarsminister har dock framfört att cybersäkerhet bör räknas som försvarsutgifter, vilket skulle kunna hjälpa Italiens försvarsuppgifter komma närmare NATO:s mål.

Vid en jämförelse med andra stora EU-länder framgår att de militära utgifterna för Italien, Frankrike, Tyskland och Spanien låg på en stabil nivå med viss

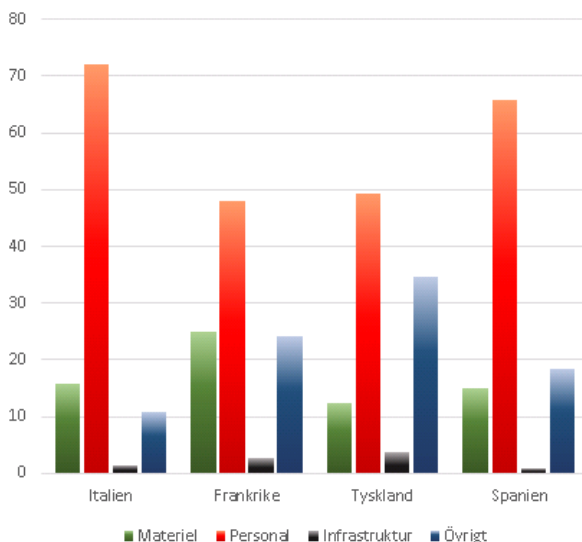
¹ Data från SIPRI anges i USD i 2018 års fast pris och växelkurs. Data i figur 1 har konverterats till SEK med 2018 medelväxelkurs hämtat från Sveriges Riksbank, 1 USD ≈ 8,69 SEK.

antydning till en positiv trend i början av 2000-talet, se tabell 1. Efter finanskrisen 2008 syns dock en nedgång i samtliga länder. Frankrike och Tyskland har sedan 2015 åter haft en relativt stadig ökning av sina försvarsutgifter, medan ökningen för Italien och Spanien under motsvarande period har varit betydligt mer blygsam.

Tabell 1. Militära utgifter och militära utgifter som andel av BNP, jämförelse (miljarder SEK), Källa: SIPRI

	2000		2010		2019	
	Miljarder SEK	% av BNP	Miljarder SEK	% av BNP	Miljarder SEK	% av BNP
Italien	301,6	1,7%	272,7	1,5%	243,7	1,4%
Frankrike	407,9	2,1%	438,8	2,0%	454,0	1,9%
Tyskland	389,2	1,4%	386,5	1,3%	444,9	1,3%
Spanien	166,0	1,7%	168,2	1,4%	156,3	1,2%

SIPRI redovisar inte fördelningen av militära utgifter, men i figur 2 redovisas den fördelning för olika kategorier som Italien, Frankrike, Tyskland och Spanien här lämnat till NATO. Italien har tydligt prioriterat personal medan Frankrike och Tyskland har en jämnare fördelning mellan de olika kategorierna.² En av NATOs målsättningar är att 20 % av totala försvarsutgifter ska gå till materiel, ett mål som Italien i nuläget inte uppnår.

Figur 2. Fördelning av försvarsutgifter (%), medel 2013-2018
Källa: NATO³

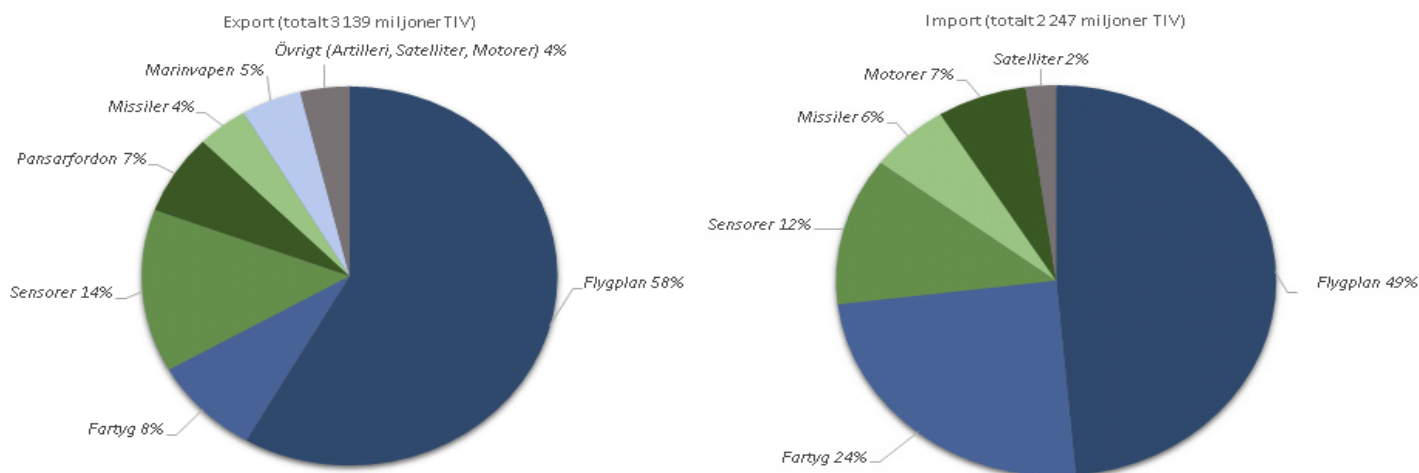
² Försvarsutgifter under kategorin Personal inkluderar både militära och civila personalutgifter samt pension, medan kategorin Övrigt inkluderar utgifter för operationer och underhåll samt utgifter som inte går in under någon av de andra kategorierna.

I egenskap av NATO-medlem har Italien deltagit i luftoperativa uppdrag i Baltikum, Island och Rumänien. Landet har även sedan 2017 avdelat förband till Lettland som en del av Enhanced Forward Presence. Italien deltar i, och står värd för, NATO-ledda övningar samt andra multinationella övningar. Det stödjer även NATO:s, EU:s och FN:s utlandsoperationer, även om Italien planerar en minskad utlandstjänstgöring för att kunna fokusera på eventuella oroligheter kring Europas södra flank. Utöver detta genomför Italien, tillsammans med Grekland, polisövervakning över Albanien... och Montenegros luftrum på uppdrag av NATO.³

Försvarsindustri och handel med försvarsmateriel

Italien har en etablerad försvarsindustri och var ett av världens tio största exportländer av försvarsmateriel under perioden 2015-2019. Dess försvarsindustri är välutvecklad och producerar utrustning inom de flesta domäner. De italienska försvarsföretagen Leonardo och Fincantieri placerar sig på plats 8 respektive 50 av världens 100 största vapenproducenter. Landets exportvolym av försvarsmateriel har dock fluktuerat under 2000-talet och sedan 2011 har trenden varit något avtagande. Likt de flesta europeiska länder är Italien heller inte helt självförsörjande beträffande militär materiel. Bland annat sker anskaffning av vissa system via materielsamarbeten eller genom import. Exempelvis är de italienska ubåtarna av Todaro-klassen utvecklade i samarbete med Tyskland medan FREMM-fregatterna samt Orizzonte-jagarna utvecklades tillsammans med Frankrike. Italien deltog även i det europeiska konsortium som utvecklade stridsflygplanet Eurofighter. Landets nyanskaffade stridsflyg F-35 är utvecklade av USA. Delar av stridsflygplanen tillverkas dock i Italien som står för slutmonteringen och kvalitetssäkring av F-35 för hela den europeiska marknaden. I figur 3 illustreras Italiens totala export och import i *Trend Indicator Value (TIV)* samt fördelningen av exporten och importen per materielkategori.

³ Totalbeloppet i NATO:s data skiljer sig från SIPRI:s data då organisationerna använder något skilda definitioner av militära utgifter.

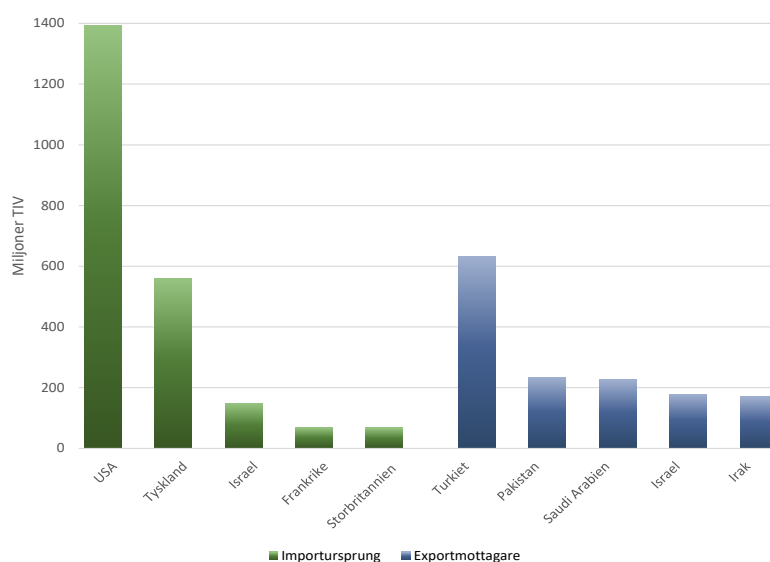
Figur 3. Fördelning av export och import per kategori, 2015-2019, miljoner Trend Indicator Value (TIV). Källa: SIPRI

Flygplansrelaterade produkter utgör den största delen av såväl export som import. Fartyg står för 8 respektive 24 procent av export och import medan sensorer står för 14 respektive 12 procent och missiler för 4 respektive 7 procent. Pansarfordon och marinvapen återfinns enbart på exportsidan med 7 respektive 5 procent och motorer står för 7 procent av importen.

I figur 4 visas de fem länder som Italien har exporterat mest till respektive importerat mest

ifrån under åren 2015-2019. Italien exporterar försvarsmateriel till länder över hela världen men under perioden har Turkiet varit dess totalt största exportkund, därefter Pakistan. USA är med god marginal det land som Italien importerar mest ifrån, följt av Tyskland.⁴

Det italienska företaget Leonardo, tidigare Finmeccanica, är en väletablerad aktör inom flyg, försvar och säkerhet med intäkter 2019 på 13,8 miljarder euro. Italienska staten är största aktieägare

Figur 4. Italiens import och export av försvarsmateriel 2015-2019, miljoner Trend Indicator Value (TIV). Källa: SIPRI

⁴ Italien har sedan 2010 importerat försvarsmateriel från totalt sju olika länder. Utöver de som syns i figur 4 importerar de från Sverige och Kanada.

genom att 30,2 procent ägs via Departementet för Ekonomi och Finans. 51,2 procent av företaget är institutionellt ägt där de största aktieinnehavarna finns i Storbritannien, Frankrike och Nordamerika.⁵

Italien har en framträdande roll inom europeiska försvarsmaterielsamarbeten förutom de tidigare nämnda samarbetena (Eurofighter, Todaro-ubåtarna, FREMM-fregatterna och Orrizonte-jagarna). I juni 2019 tecknade den franska flottan avtal med italienska Fincantieri om samarbete kring forskning och utveckling, samt gemensam utveckling av materiel till internationella kunder. I september 2019 beslutade även Italiens regering om att landet kommer att delta i den brittiska utvecklingen av framtida stridsflygplan. Italien medverkar även i andra europeiska försvars- och säkerhetsrelaterade samarbetsprojekt, till exempel inom PESCO-projektet.

Ekonomiska och politiska förutsättningar

Italiens BNP fluktuerade under början av 2000-talet, men minskade markant i och med finanskrisen 2008. Ytterligare en ekonomisk dipp uppstod efter 2010 men sedan 2014 har Italiens ekonomi börjat återhämta sig, även om man i fast prisläge ännu inte nått tillbaka till samma nivå som innan finanskrisen. Den ekonomiska tillväxten år 2019 var 0,3 procent och ekonomin är nu på väg ner igen. Den ekonomiska tillväxten, både globalt och i Europa, bromsades in under 2019. Denna minskade tillväxt har delvis orsakats av ökade handelsspänningar där höjda tullar och brutna leveranskedjor påverkar förtroendet och investeringar. Handelstvister och minskad efterfrågan på landets exportvaror är något som Italiens ekonomi är väldigt känslig för.

Italien har sedan 1995 haft en statsskuld på över 100 procent av BNP, en av de högsta skuldkvoterna i Europa. Enligt EU:s stabilitetspakt ska inget medlemsland ha en statsskuld högre än 60 procent av BNP, en nivå som Italien aldrig har uppnått sedan regelverket trädde i kraft 1997. I slutet av 2019 låg Italiens statsskuld på 134,8 procent av BNP och landet varnades av EU för att statsskulden var för hög men också för att trenden var stigande.

Den politiska relationen mellan Frankrike och

Italien har under en tid varit spänd på grund av politisk oenighet kring bland annat flyktingmottagande, en fråga av omfattande säkerhetspolitisk vikt i södra Europa. Ländernas relation försämrades ytterligare då medlemmar ur den italienska regeringen uttryckte stöd för de så kallade ”gula västarna” som protesterar mot den franska presidenten Emmanuel Macron. Premiärminister Conte och president Macron lovade i februari 2020 att gå vidare från tidigare oenigheter och istället samarbeta samt genomföra gemensamma projekt. Exempel på detta är skapandet av ett joint-venture mellan franska Naval Group och Fincantieri SpA, vid namn Naviris.

Italien blev ett av de hårdast drabbade länderna i början av spridningen av COVID-pandemin under år 2020. Isolering av människor, nedstängda fabriker och stängda gränser har haft förödande konsekvenser för Italiens ekonomi som redan innan pandemin stod inför stora ekonomiska utmaningar. Bara under de första fyra månaderna av 2020 gick över 30 000 företag i konkurs och flera miljoner människor riskerar ekonomiska svårigheter. Det är för närvarande svårt att uttala sig om de fullständiga ekonomiska konsekvenserna av Coronapandemin och även om den hjälp som utomstående parter, däribland EU, långsiktigt kommer att bidra med.

Italiens premiärminister Giuseppe Conte gick i början av april 2020 ut med löfte om ett nationellt stödpaket i form av likviditet och banklån på 400 miljarder euro som syftar till att stötta utsatta företag. Premiärministern annonserade även en expansion av den så kallade ”gyllene makten” som ger staten vetomakt att kunna stoppa utländska företag från att köpa upp italienska tillgångar och företag, regeln gäller nu även inom EU fram tills årsskiftet 2020-2021. I juli 2020 kom EU-ländernas ledare överens om en långtidsbudget som ska gälla för åren 2021-2027, där totala beloppet för hela perioden ligger på 1074 miljarder euro. Samtidigt enades de även om ett återhämtningsspaket för medlemsländer efter pandemin på 750 miljarder euro, varav Italien planeras motta 209 miljarder euro. Givet Italiens redan svaga ekonomi och kommande ekonomiska utmaningar i pandemins fotspår kommer landets BNP-tillväxt och statsskuld under de närmast åren försvåra för stora försvarsåtgärder.

⁵ Vilka specifika länder framgår inte på Leonardos hemsida men kan rimligtvis antas vara USA och Kanada.